

31 bis)

Rodno 11 XII / 1943

orele 20.40-21

A N D E R S E N

An sculele

Scritorul danez cu faimă europeană de peste un veac, Hans Christian Andersen, a făcut cunoștință cu cititorii români, sunt acum 50 de ani, prin volumașul de început al "Bibliotecii pentru toți": "POVESTI ALESE" - Tălmăcirea a fost chiar a directorului acestei publicații de popularizare, Dumitru Stăncescu și el povestitor de basme românești.-

Călătore cum sunt toate poveștile, au pornit spre sate unde s'au născut și unde află altă primire.-

Niște copii de țară au plecat pe jos prin troienile drumurilor, cu noaptea în cap, peste patru sate cale de 20 Km. la târgul Sloboziei de pe Ialomița, ca să cumpere vâpsale și hârtie colorată pentru steaua de Crăciun, cum și cărțile de citit acasă în lungile seri ale iernii.-

Librarul ne imbie să luăm printre cărți, niște cărțuții a 30 bani bucata de curând sosite. Mi-am ales poveștile lui Andersen, Legendele pasărilor de Marian și De prin veacuri ale Carmen Sylvei-

Nu citisem până la Andersen nici o altă poveste mai tristă ca aceea a unei mame, a lui Ib și Cristina. Si nu înțelegeam de ce acea lume depărtată aduce brad în casă și-l gătește ca de nuntă pentru seara Crăciunului și fără colinde.-

De atunci "Biblioteca pentru toți" în urma succesului Nr.1 și-a adăugat și alte volumașe din marea povestitor nordic.-

Alte edituri și reviste s'au întrecut care să dea cât mai mult din opera lui, până ce Casa Școalelor a tipărit în 11 volume întreaga serie de povești cu "Povestea vieții mele" în traducerea scriitoarei Natalia Negru.-

Si așa a venit la noi din țara întinsurilor monotone cu conturi imprecise dizolvate în mare - o mare plină de neguri - Andersen povestitorul cel răspândit pe tot globul și s'a împrietenit cu noi.-

De altfel Andersen călcuse pământurile românești înainte de anii 1848 la o întoarcere dintr'o călătorie în Orient și figurăm în memorialul său.-

"La Orșova - scrie el - am fost puși la carantină. Gospodarii casei erau țărani din Valahia. Toate odăile erau pietruite, mâncarea proastă și vinul rău.-

Tinutul scaldat în soare, punctat cu vertigiile dominației romane: mărețele săpături în stâncă ale lui Traian, țărani în costume pitorești alternau cu soldații austriaci".-

Pe cât de aureolată i-a fost maturitatea pe atât de tristă i-a fost copilăria.-

Fiul unui cismar sărac din Odensu, orașel reședință al unei insule daneze. S'a născut și crescut într'o cocloabă cu o singură odăiță încărcată cu toate sculele meseriei părintești și unde nu era decât un singur pat și o ladă pe care mă culcam, iată casa copilăriei mele. În perete în dreptul scaunului pe care ședea tata când lucra, atârna o poliță încărcată cu cărți și note de cantece.-

Ca toți copiii nordului, a crescut ascultând în lungile seri de iarnă basmele mitologiei scandinave și adormea legănat de glasul tatălui său care obișnuia să citească tare din Biblie.-

"Scenele biblice au rămas în mintea mea de o frumusețe proaspătă așa cum le-am regăsit mai târziu la Rafael Tizian".-

Această lume de închipuirii în care se transpunea sărăcia de acasă, moartea tatălui, izgonirea lui din căminul părintesc de către tatăl vitreg, ca să se ducă să-și câștige traiul oriunde, umilințele suferite în acest vagabondaj, au lăsat urme adânci în sensibilitatea lui Andersen. La cea mai mică emoție avea ochii în lacrimi, iar efuziile sentimentale aveau ceva maladiv în ele.-

Intr'o zi de primăvară înflorită, sta sub un paltin proaspăt înfrunzit.-

"Deodată mi-a năvălit în suflet o bucurie nestăvilită. Am luat copacul în brațe și am sărutat coaja aspră" "E nebun săracul" șopti un trecător.-

A iubit o singură dată și atunci fără noroc: aleasa inimii i-a fost luată de altul.- Unica scrisoare dela ea, a păstrat-o toată viața în dreptul inimii. Scrisoarea a fost găsită într'acelag loc la cei 70 ani când a închis ochii.-

O adâncă religiozitate i-a străbătut deopotrivă viața și opera sa literară dela un început la altul. Când era prins de frigurile creației, se ruga lui Dumnezeu în genunchi să-i aducă succesul dorit.-

Lucrător în ateliere, figurant la teatre, vagabond flămând cu capul plin de iluzii pe străzile Copenhagăi, își urmărea cu tenacitate steaua lui: să ajungă mare artist. O ghicitoare din locul natal îi prezisese: "Băiatul ăsta are să ajungă em mare și nu-i departe ziua când în Odensu are să se facă iluminatie pentru dânsul".-

Oameni de suflet au simțit flacăra geniului dintr'nsul și l-au ajutat să-și completeze studiile și să scrie.-

A obținut dela Curtea Regală o bursă de studii și călătorii în străinătate, ceea ce a contribuit și mai mult la dezvoltarea prodigiilor sale activității literare. Geniul lui Andersen s'a manifestat multilateral: în poezie, teatru, roman, memoriale... , dar în universalitate a intrat prin poveștile sale, la care, către începutul succeselor sale, ținea mai puțin.- Contemporanii l-au tradus în câteva limbi europene. Gloria în propria sa țară i-a venit întâi de peste hotare și apoi a urmat recunoașterea și din partea compatrioților.-

Nici un scriitor n'a cucerit mai rapid faima europeană ca Andersen; și nimeni altul nu s'a bucurat de o mai entuziastă primire ca el, pe unde l-au purtat pașii norocului.-

Studentimea îi făcea serenade. Grupuri de copii, cum aflau că trece pe aproape acel ce scrisese cele mai frumoase povești pentru ei, agitau bonetele și-l aclamau. Curțile Regale și Prinociare din Danemarca, Suedia, Germania, Anglia și Franța, îl primiră ca pe un sol de frunte al Danemarcei și se bucurau de prietenia lui. Fusese odată invitat la Curtea Regală daneză să facă lectură din propria sa operă. "După masă, a trebuit să citească Rățușca cea urâtă, Inul, Gulerele și Povestea mamei, care au înlăcorămat ochii perechei regale. Când mi-am luat rămas bun, regina m'a invitat să mai viu ca să citească povești"

Andersen a vizitat mulți scriitori mari europeni; iar Dickens cu soția și cei 6 copii ai lui au manifestat o admirație afectuasă pentru poveștile sale.-

Poveștile lui Andersen au fost pe atunci cum sunt și azi, gustate de toate vârstele, dela copil la bătrân în toate țările. Sute de ediții într'o mulțime de limbi circulează în jurul pământului și nu lipsesc din darurile de Crăciun, ca pe vremea când autorul era în viață.

Spune Andersen în autobiografia:

"La fiecare Crăciun, făceam să apară o carte de povești, iar apoi n'a mai fost Crăciun fără povești. Le transcriesem întocmai cum le povestisem copiilor prin viu graiu. Făcusem proba că ele interesau pe copiii de toate vârstele".-

O editură românească ar putea alege din Andersen mănunchiul de povești ale iernii și ale Crăciunului:

Vanzătoarea de chibrituri, fetița care a înghețat sub o fereastră visând pentru pomul de Crăciun, Povestea Stejarului de pe stâncă răsturnat de furtună în chiar noaptea când răsunau cântecele nașterii Domnului, Omul de zăpadă, Bradul, Fetița care a călcat pâinea, Crăiasa zăpezilor, Zana gheturilor, ca să amintesc de cele mai caracteristice și ar fi un dar de preț adus sărbătoarei creștinești nelipsită de cărți.-

În poveștile lui Andersen se amestecă fără hotare precise ficțiunea, visul vrăjit cu realitatea cea mai amară, oameni și natură; țări și mări, trecutul, prezentul și viitorul dela silfii și Kobolzii legendelor neguroase ale nordului până la baloanele ce se încercau pe atunci; dar mai ales iocane din lumea sărmană și năcăjită, din chinuita sa copilărie, elanuri și infrângeri din întâia sa luptă cu viața și oamenii.-

Povestea puilului de rață cuprinde în învăluri literare, pre-sentimentul confuz și sbuciumul disperat al unui suflet omenesc care aspiră spre o viață superioară.-

Printre ouăle dintr'un oubar de rață, era unul mai mare, - nu se știa cum a ajuns acolo. Au ieșit pușorii rând pe rând, dar unul era tare urât și nu semăna deloc cu ceilalți. Sărmanul de el era mereu ciocănit și jumuit și de rața mamă și de rățuște. Ne mai putând răbda

fugi într'un coteț de găini; dar nici acolo n'a găsit altfel de primire și tot pentru slujenia lui ne mai văzută.-

Izgonit de aici, nimeri într'o baltă. Intr'o zi se abătu pe acolo un stol de păsări mari cum nu mai văzuse. Erau de o albeață strălucitoare. Aveau niște gâturi lungi ce se încovoiau în toate părțile cu mișcări pline de grații. Erau lebedele. Sburau către țările calde de miazăzi. Când le-a văzut, puiul cel urât s'a simțit cutremurat de fiori necunoscuți până atunci. Se sucea, se învârtea în apă și fără să vrea, tot mereu își întindea gâtul spre păsările de sus și socose un țipăt Oh, cum simțea că iubește pe acolo pasări fără să le cunoască, fără să știe încotro se duc... Intr'o zi, își desfăcu aripele; fâlfâitul lor era mai puternic ca altădată.- Fără să-și dea seama cum, s'a văzut ridicându-se sus, tot mai sus și după ce a plutit câtăva vreme în văzduh, s'a pomenit în mijlocul unui lac.-

Iată că vin spre ea, plutind grațios și umflându-i penele, trei lebede minune mare de frumoase. Vântul primăverii desfăcu aripele lor întinse ca pânzele bărcilor.-

Rățușca cea urâtă recunoscuse aceste pasări albe și s'a simțit cuprinsă de o dulce părere de rău.-

Mă duc să văd mai de aproape păsările acelea de o regească frumusețe. Au să mă omoare. O slujenie ca mine nu are dreptul să se apropie de ele. Dar acum tot una îmi este: îmi va fi mai dulce să pier sub loviturile lor decât să mai fiu disprețuită de rațele cele de un neam cu mine; ~~amint~~ de cât să mă văd luat în râs de niște găini și să mă știu ocolită de lumea întreagă.-

Ucideți-mă.. zise puiul de rață și-și aplecă capul în apă. Dar ce văzu în undele străvezii? Chipul ei. Si nu mai era acum pasărea de altădată de un cenușiu murdar, urâtă și diformă; era și ea o lebedă. Uitase în clipa aceea toate mizeriile trecute și nu mai putea de câtă fericire era ~~fantăzită~~ năvălită și ce frumuseți erau împrejurul ei. Lebedele cele mari pluteau tot mai aproape de ea și o alintau cu ciocurile....

Așa a fost și ascensiunea lui Andersen: cu lupte sbuciumate și la capătul lor triumful împotriva adversităților vieții.-

Micul țaran obscur și umil se ridică prin forța geniului dintr'nsul până la culmele gloriei.-

Cu Andersen intrăm în regatul fără hotare al povestii. Tot ceea ce o imaginație receptivă și vizionară a putut imprumuta din contemplația universului; tot ceea ce un suflet atent a putut să traducă din reflexii și speranțele vieții trăite sub toate cerurile Europei până la azurul Mediteranei; tot ceea ce a cuprins o inimă nostalgică și tandră, plină de melancoliile visătoare ale nordului, când de veselii inocente până la persiflări discrete, - s'au fixat și trăiesc în opera lui Andersen. Puțini ca el au știut să înalțe în ~~sermele~~ tiparele vrăjite ale himerei, acele simboale, acele fantezii ascunse în lucrările animate de o viață efemeră și tulburătoare.-

Puțini ca el a știut evoca tumultul de emoții confuze cari agită sufletul copilului și să-i întrețină pasiunea arzătoare spre noi senzații.-

Andersen este cel mai mare povestitor și poet al copilăriei din toate timpurile.-

Povestea anderseniană nu-i un pretext de distracție pentru mari și mici. Ci o inițiere a spiritului în viața ascunsă a fapturilor de aici să urce până la cunoașterea sufletului omenesc. Povestea lui este un mijloc de a prinde viața și a o interpreta în forme sensibile în care experiența a îmbrăcat ~~grr~~ haina poeziei. La el, povestea servește de vestiment gândului pur, fără nici o aluzie la morala curentă.-

Pentru acest vrăjitor nu e nimic pe lume inert și pasiv. Nimic nu-i e indiferent. Subt condeiul lui, obiectul prinde suflet și ia loc în cortegiul fapturilor vii. Materia conține o parte din pasiunile umane dacă suflăm peste ea viață din viața noastră.-

Andersen ne învață să înțelegem tânguirile vântului, sentimentul vieții într'o poveste cu o floare, eternitate în stele de sus Până și cele mai mărunte și indiferente lucruri știu să ne spuie ceva: O sticlă spartă aruncată, un clopot, niște galoș felinarul din colț, penița și calimara O păstăie se desghioacă

și lasă să cadă cinci boabe de mazăre. Imaginația ne zugrăvește destinul.

Un fenomen banal a devenit izvor de delicate emoții. O jucărie de copil căzută în apă a prilejuit odissea fantastică și delicioasă a Viteazului soldat de plumb. În Brivighetoarea care e și o satiră a Vîmpului - trebuie să vedem sub max simbolul păsăricii cu haine modeste și glas ceresc pe artist a cărui menire pe lume este s'o facă mai fericită.....

Povești sunt multe, multe, de când sunt oamenii pe pământ.- Dar puțini dintre noi mai știu vrăji cu ele. Frichindel Inchide ochii al lui Andersen știe și multe și le spune și frumos, mai ales seara. Intră pe furiș în casă. Incet, incet deschide ușa și.... zvârrr ... Aruncă ceva în ochii copiilor ca să nu mai poată ține ochii deschiși. Odată ce s'au liniștit în patul lor, Frichindel închide ochii începe a le spune povești. La fiecare subțioară Inchide ochii ține câte o umbrelă. Pe pânza uneia din umbrele când e deschisă, se văd cele mai frumoase poze. Aceasta e pentru copiii cuminiți. O deschide deasupra lor și ei toată noaptea visează câte minuni toate. Pe pânza celeilalte umbrele nu se vede nimic, pentru că ea e potrivită pentru copii neascultători. Dorm ca și cum ar fi amețiți și a doua zi când se trezesc nu-și mai pot aminti de nici un vis.-

Să mergem la Andersen să ne învețe arta de a ne substitui miticului spiriduş "Inchide ochii", care totuși trăește în ficare din noi mai mult la unul mai puțin la altul: tată, mamă, bunic, frate, soră ori educator.-

Andersen ne învață să înțelegem și să îndrăgim copilăria.

El menține sufletul mereu tânăr, mereu frageț mereu apropiat de al copilului.-

Andersen cu toată pleiada de scriitori ce sunt gustați și de copiii, sau înfățișează în veșmânt de mare artă suflete de copii, trebuie să intre în programele școlilor unde cresc viitoarele mame, cum sunt Liceele de fete, apoi la Școlile normale și seminarăi... Ori unde se pregătesc ceiace-și iau pe seamă griji de suflete omenești.-

Multe daruri de jucării și cărți aduce traista lui Moș Crăciun. Să nu uităm pe cel ce a adunat în jerbe scânteietoare toate imaginile lumii, pe prietenul select al tuturor vârstelor pe cel ce de o sută de ani povestește în toate graiurile Europei pe cel cărui copiii de aiurea i-au ridicat monumentul recunoștinței lor: ANDERSEN